

РАННОТО ЧУЖДОЕЗИКОВО ОБУЧЕНИЕ ПО АНГЛИЙСКИ ЕЗИК В ДВЕ СКАНДИНАВСКИ СТРАНИ

Катя Симеонова

В глобализацията се свят доброто владение на чужд език – по-конкретно на английски език – се възприема като основно умение във всяка страна, която се стреми да е значима в международните отношения в областите на бизнеса и културата. За формирането на това умение в световен мащаб се изразходват много финансови средства. Разширяването на Европейския съюз налага пред европейските граждани непрекъснато сътрудничество на високо ниво, особено в областта на образованието и икономиката. В един много широк социално-културен контекст се наблюдава развитие на уменията в доброто владение на чужд език, което е предпоставка за активното участие в изграждането на европейското обединено общество (Bonnet 2004: 165).

Дългогодишният опит в областта на ранното чуждоезиково обучение по английски език в скандинавските страни Норвегия и Швеция ги поставя на челни позиции по отношение на нивото на владение на този език не само в Европа, но и в света. Опитът ми в преподавателските мобилности по секторна програма Еразъм в две висши учебни заведения, съответно във Висшето педагогическо училище в гр. Осло – Норвегия, във Факултета по педагогика и международни изследвания, и във Факултета по педагогика и международно обучение в университета в гр. Малмьо, Швеция, както и впечатленията ми относно използването на английския език в тези две скандинавски държави ме мотивираха да споделя с читателите на „Педагогически алманах“ и с участниците в първата кръгла маса по проблемите на ранното чуждоезиково обучение в България, проведена във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ през месец февруари 2011 г., собствени конкретни впечатления от наблюдения на уроци по английски език в начално училище в гр. Осло през м. октомври 2010 г. Ще споделя също опит от контактите и общуването си с колеги по време на трите ми преподавателски мобилности в Норвегия и Швеция през учебните 2008–2009 и 2009–2010, както и от личните ми контакти с Бо Лундал, координатор на двустранното Еразъм споразумение между Педагогическия факултет при ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ и Факултета по педагогика и международно обучение в университета в гр. Малмьо,

Швеция, който участва в разработването на националните стратегии за ранното обучение по английски език в Швеция и на учебни програми за задължителните етапи в образователните степени в Швеция.

В европейските страни съществува традиция в областта на ранното чуждоезиково обучение на учениците и преподаването и усвояването на чужди езици в учебните програми на задължителните образователни степени. Тази традиция прави възможно провеждането на много сравнителни изследвания върху нивото на владеене и ползване на английския език. Както се подчертава в подобно широко цитирано и известно в лингвистичните среди сравнително изследване *The Assessment of Pupils' Skills in English in Eight European Countries*, проведено през 2002 г. в Дания, Финландия, Франция, Германия, Холандия, Норвегия, Испания и Швеция, съществуват несъответствия по отношение на националните образователни традиции, образователните системи и възгледите върху ранното чуждоезиково обучение в преподаването и ученето във всяка отделна страна. Това от своя страна създава предпоставки и разкрива причини за разликите в нивата на владеене на основните умения за четене, слушане с разбиране, устната и писмената опитност по английски език на края на задължителното образование. Английският език е избран в това изследване поради „...съвсем простия факт, че заема очевидно първостепенно място в чуждоезиковото обучение в Европа и то не само поради високия брой ученици, предпочели го като първи чужд език, но също и поради статута му в световен мащаб... Тъй като във всички европейски страни се преподава английски език като първи чужд език и той е застъпен в голям мащаб в образователните системи, ние имаме обща основа за сравняване и рефлексия върху неговото усвояване и преподаване. Никой друг европейски език не предлага тази възможност.” (Bonnet 2004: 11).

Като преподавател в Педагогическия факултет на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий” имам възможност да участвам в секторна програма ERASMUS, която е подпрограма на програмата „Учене през целия живот”, създадена с Решение No.1720/2006/ЕС на Европейския парламент и на Съвета на Европейския съюз на 15 ноември 2006 г. Програмата “Учене през целия живот” е наследник на програма SOCRATES, стартира на 1 януари 2007 г. и ще приключи на 31 декември 2013 г. По тази програма е възможно сключването на двустранни споразумения за обмен на студенти, преподавателски и административен състав във висшето образование с цел образование, разпространяване на добри образователни и

административни практики и културен обмен между страните в Европа. Задължително условие за реализирането на студентска и преподавателска мобилност по програма “Еразъм” е наличието на предварително подписани между партниращите висши училища двустранни споразумения за Еразъм-обмен, в които се описват основните параметри на всяка мобилност – ниво на обучение, продължителност, области на знанието.

Договорите на Педагогическия факултет при ВТУ „Св. св. Кирил и Методий” и съответните педагогически факултети в двата скандинавски университета датират от м. февруари 2008 година и първият обмен на студентите с цел обучение беше реализиран през есенния семестър на учебната 2008-09 година. Моето първо посещение и участие в международната седмица във Висшето педагогическо училище (Högskolen) в гр. Осло се проведе през м. октомври 2008 г. чрез участие в организираната от Факултета по педагогика и международни изследвания към висшето училище международна преподавателска седмица. Това беше третата по ред международна седмица за учебното заведение, в която взеха участие над 20 преподаватели от университети и факултети-партньори в областта на образованието от водещи в областта на образованието и педагогиката европейски университети. България беше представена за първи път чрез първия и единствен към настоящия момент български партньор във висшето педагогическо образование – Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий” и Педагогическия факултет към университета в мое лице. Организираните по време на тази международна седмица посещения в три норвежки детски градини нямат отношение към тематиката на тази статия и затова няма да бъдат коментирани. Но ще си позволя да представя накратко първите си впечатления от нивото на владеене и ползване на английския език не само във факултета сред норвежките колеги, но и в детските градини сред учителския и обслужващия състав и в обществените места в гр. Осло, които посетих. Силно впечатление правеше изключително свободното и на професионално ниво ползване на чуждия за норвежкото общество английски език. Норвежките колеги, които участваха в организираната международна седмица, говореха свободно английски език не само на общи ежедневни теми, но и на професионални теми, което лесно можеше да се установи по време на формалните и неформалните разговори, протичащи под надслов „Интернационализацията вкъщи”, както и по време на разнообразните културни мероприятия, организирани от домакините. Почти същото впечатление

оставиха контактите ми в обществените заведения в града. След изразеното от мен приятно впечатление от това и множеството разговори по темата с норвежките ми колеги от факултета стана ясно, че английският език вече почти не се счита за първи и основен „чужд“ език в цялата страна. На него се отделя достатъчно време още в детските градини в страната и неговото изучаване продължава до окончателното завършване на задължителното образование в периода 6–16-годишна възраст. Подробното запознаване с норвежката система за образование представя началното норвежко училище (Barneskole). В него учениците се обучават от първи до седми клас, възрастовата група обхваща 6–13-годишните и започва с първите два класа, в които децата участват предимно в образователни игри и усвояват основно позитивно социално поведение. От втори клас започва системното изучаване на английски и норвежки език, религия, физическо възпитание, следвани от география, история и обществени науки и това продължава седем години. На английския език се отделя специално внимание предвид силното британско-американско влияние през последните три десетилетия. Както по-късно установих, този процес на влияние в социалната сфера се отразява по същия начин както на норвежкото, така и на шведското общество, дори с по-голяма сила и значимост. В прогимназиалния етап (Ungdomsskole), който обхваща осми, девети и десети клас и възрастта от 13 до 16 години, учениците имат значителна свобода при избора на предмети, но английският език остава задължителен за всички. Като втори чужд език може да се избере между немски, френски и испански език.

Както от контактите с норвежките колеги, така и от подробното запознаване с програмите и специалностите, които Висшето педагогическо училище в гр. Осло, Норвегия, предлага на студенти стана ясно, че английският език е на високо ниво във висшето образование, счита се за основен чужд език за провеждане на обучение и е необходим, за да се приемат студенти в отделни курсове в рамките на бакалавърските програми и в няколко магистърски програми, които се предлагат и се осъществяват изцяло и само на английски език. Това, както споделиха координаторите по двустранното ERASMUS споразумение, отваря широко вратите на учебното заведение за студенти не само от Европейските страни, но и от другите континенти в света. По този начин образованието се поддържа на високо съвременно ниво предвид свободното движение на хора и идеи в областта на висшето образование.

През м. октомври 2010 г. участвах за втори път в организираната от Høgskolen i Oslo международна преподавателска седмица, в рамките на която за гостите-чуждестранни лектори беше организирано посещение за един пълен учебен ден в начално училище Vygdøy skole в гр. Осло с посещения в урочните дейности на два учебни класа – един пети клас и един шести клас. Имах възможността да избира да наблюдавам два урока по английски език на учениците в пети клас. Ще синтезирам накратко впечатленията си по отношение на организацията и протичането на двата урока.

- Учениците затвърдиха основни езикови структури за изразяване на организация и дейности в свободното време и притежание.

- Използваше се фронталната система за организация на учебната дейност по време на актуализация на опорните знания и опитност на учениците и индивидуалната за затвърдяване на знанията и развитие на уменията на учениците за четене, говорене и писане.

- Устните упражнения се свеждаха до прочит и коментар на задачите в учебника за съответния урок.

- Върху дъската пишеше единствено учителят. Учениците съставяха собствени изречения в тетрадките за работа в клас.

- Лично от учителя бяха проверени изреченията на първите трима от класа при изпълнение на индивидуалните задачи. На тях им се дадоха индивидуални консултации.

- Всички обяснения от страна на учителя се правеха на норвежки език. Учениците също задаваха уточняващи въпроси на норвежки език на учителя.

- Завършилите по-рано самостоятелната дейност ученици имаха право да ползват книги по избор, които бяха разположение върху специални шкафове зад чиновете в класната стая на език по избор – норвежки или английски.

- Същият начален учител – млад мъж с педагогическо образование и стаж от шест учебни години – преподаваше на същия клас по дървообработване и математика.

- По отношение на личността на учителя правеше впечатление спокойствието и много близкото позитивно общуване с учениците.

- Изключително впечатление ми направи фактът, че учениците не общуваха по никакъв повод помежду си в урочната дейност. Както покъсно установих в разговор с учителя, те не заемаха точно определени места в стаята. Настаняваха се по ред на пристигане и по желание.

Преподавателската ми мобилност в университета в гр. Малмьо, Швеция, беше реализирана през м. април 2009 г. По време на тази мобилност имах възможност да изнеса две лекции в два международни курса, организирани от Факултета по педагогика и международно обучение, и да се срещна с Бо Лундал, партньор и координатор от шведска страна на двустранното Еразъм споразумение между Педагогическия факултет при ВТУ „Св. св. Кирил и Методий” и Факултета по педагогика и международно обучение в същия университет. Господин Бо Лундал е съавтор на учебни програми за обучение по английски език в шведското общообразователно училище и сподели с мен високите стандарти, които се поставят пред учениците в ранното „чуждоезиково” обучение – според него шведското общество със сигурност от десетилетие насам възприема английския език не като първи чужд, а като втори национален език. Това отношение у шведските граждани спомага за сериозното възприемане на учебния процес, постигане на много добри резултати при провеждане на тестовете и задължителните изпити по английски език в края на всяка степен на образованието и като цяло – постигането на високо ниво на владеене на английски език в шведското мултикултурно общество и на възприемането на този език като втори по важност в страната и като основен при осъществяване на международна комуникация. Свидетелство за сериозното възприемане и отношението към обучението и образоването в и чрез английски език са т.н. English-language International Schools в Швеция, наричани още International Baccalaureate, в които обучението се провежда изцяло на английски език. Всяко от тези 38 училища в Швеция е регистрирано в Skolverket – Шведската национална агенция по образование. Родителите заплащат символична годишна такса от 10 000 до 15 000 шведски крони. От тези 38 училища в страната 8 предлагат начално образование по специална програма, 7 предлагат основно образование и 31 предлагат образование за т.н. Diploma Programme за покриване на изискванията за притежание на **IGCSE-IB Diploma**.

Скандинавските общества в Норвегия и Швеция се стремят да развият любознателни, знаещи и грижовни млади хора, които да помагат за развитието на по-добър и мирен свят чрез международно разбирателство и взаимно уважение. За тази амбициозна и много актуална цел на английския език и на обучението по английски език като втори по важност език в страните им се гледа отговорно и сериозно от всички представители на обществото.

ЛИТЕРАТУРА

Bonnet, G. (Ed.). (2004). The assessment of pupil's skills in English in eight European countries, 2002, The European Network of Policy Makers for The Evaluation Of Educational Systems.

РАННОТО ЧУЖДОЕЗИКОВО ОБУЧЕНИЕ ПО АНГЛИЙСКИ ЕЗИК В ДВЕ СКАНДИНАВСКИ СТРАНИ

КАТЯ СИМЕОНОВА

Резюме

В предложената статия се обобщават факти и впечатления от съвременното ранно чуждоезиково обучение в две скандинавски страни – Норвегия и Швеция. Изтъква се значимостта на английския език в тези две общества не само като първи задължителен чужд език, а и нарастващото отношение към него като към втори национален език.

Ключови думи: ранно чуждоезиково обучение, английски език, начално училище, Норвегия, Швеция

EARLY FOREIGN LANGUAGE EDUCATION IN ENGLISH IN TWO SCANDINAVIAN COUNTRIES

KATYA SIMEONOVA

Summary

The article reflects on data and personal impressions on contemporary early foreign language education in Norway and Sweden. The significance of the English language in these Scandinavian societies is emphasized. The English language is being perceived not as an obligatory foreign language the educational systems, but as a second national language in these two countries.

Keywords: early foreign language education, English language, primary school, Norway, Sweden